

Izveštaj o državnom dugu i izdatim garancijama Crne Gore na 31. decembar 2012. godine

Državni dug Crne Gore, na dan 31.12.2012. godine, iznosi 1.699,5 mil. eura ili 50,91% bruto domaćeg proizvoda (BDP). Unutrašnji dug iznosi 404,5 mil. eura ili 12,11% BDP-a, dok spoljni dug iznosi 1.295,0 mil. eura ili 38,80% BDP-a.

Depoziti Ministarstva finansija, na 31.12.2012. godine, iznosili su 69,8 mil eura, uključujući i 38.477 unci zlata, tako da je neto iznos državnog duga oko 48,82 % BDP-a.

Napominjemo da u stanje državnog duga nijesu uključene konsolidovane neizmirene obaveze, koje na dan 31.12.2012. godine, iznose oko 73,72 miliona eura, što predstavlja 2,20% BDP-a, na osnovu čega bi, ukoliko bi se navedena obaveza dodala, ukupan državni dug iznosio 53,11% BDP-a, odnosno neto iznos državnog duga bi iznosio oko 51,02% BDP-a.

Kretanje spoljnog duga u toku 2012. godine

Spoljni dug, u toku 2012. godine, porastao je za 231,3 mil. eura u odnosu na kraj 2011. god.

Stanje ino duga uvećano je, najvećim dijelom, potpisivanjem novog kreditnog aranžmana sa Svjetskom bankom – Prvi programski zajam za razvojnu politiku finansijskog sektora (IBRD-DPL I) u iznosu od 59,1 miliona eura, potpisivanjem dva nova kreditna aranžmana sa Credit Suiss-om u iznosu od 250,0 miliona eura u cilju finansiranja budžetskog deficita, kojim je izvršeno refinansiranje aranžmana potpisanog u 2009. godini.

Osim toga, tokom 2012. godine, angažovana su sredstva u ukupnom iznosu od 31,2 miliona eura i to: za projekat Svjetske banke "Zdravstvo", u iznosu od oko 1,7 mil. eura, projekat „LAMP“ u iznosu od oko 1,9 mil. eura, projekat „Energetska efikasnost“ u iznosu od 2,6 mil. eura, projekat „MIDAS“ u iznosu od 1,7 mil. eura, za projekat „MESTAP“, u iznosu od 4,3 miliona eura, i za projekat „HOT-SPOT“, u iznosu od 0,6 milion eura, projekat Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost u iznosu od 2,0 mil. eura, zatim IDA kredita u iznosu od oko 2,1 mil. eura, KfW kredita za Projekat „Vodosnabdijevanja i sanacija otpadnih voda“ (faza III i faza IV) u ukupnom iznosu od oko 5,0 mil. eura, zatim EBRD kredita namijenjenog za Projekat Pred-privatizacija kontejnerskih terminala u iznosu od 0,2 mil. eura i EIB zajam namijenjen za Projekat Vodosnabdijevanje i sanacija otpadnih voda u Opštini Nikšić („Faza B“) u iznosu od 2,0 mil. eura i Projekat Vodosnabdijevanje i sanacija otpadnih voda („Faza C“) u iznosu 5,0 mil. eura.

Takođe, na uvećanje ino duga uticao je i porast vrijednosti dolara i švajcarskog franka u odnosu na euro, što je uslovalo porast eurske vrijednosti dolarskih i kredita u švajcarskim francima.

Stanje ino duga je umanjeno po osnovu redovnih otplata glavnice u iznosu od oko 54,9 mil eura.

U toku 2012. godine, postali su efektivni i potpisani su novi kreditni aranžmani, i to: „Prvi programski zajam za razvojnu politiku finansijskog sektora (DPL I)“ u iznosu od 59,1 mil. eura, dva nova kreditna aranžmana sa Credit Suiss-om u iznosu od 250,0 miliona eura, kredit Međunarodne banke za obnovu i razvoj za projekat Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost u iznosu od 12,0 mil., kredit Evropske investicione banke za projekat Sanacija posljedica i prevenciju od poplava u iznosu od 20,0 milona. Osim navedenih, krajem 2012. godine, potpisan je i kredit Erste bankom AG Austrija, koji je povučen u 2013. godini, namijenjen za finansiranje deficita u ukupnom iznosu od 30,0 mil. eura.

U iznos spoljnog duga nijesu uključene obaveze po osnovu neriješenih dužničkih pitanja prema Libiji, Kuvajtu, Češkoj i Slovačkoj. Dug prema vladama ove četiri zemlje Crnoj Gori je pripao po osnovu raspodjele nealociranog duga (5,88% od 38% za Srbiju i Crnu Goru), i shodno

Sporazumu o pitanjima sukcesije iz Beča 29. juna 2001. godine, rješava se usaglašenim stavovima u okviru Komiteta za podjelu finansijske aktive i pasive bivše SFRJ.

Sporazum između Vijeća Ministara Republike Albanije i Vlade Crne Gore o poravnanju duga Republike Albanije prema Crnoj Gori, potpisan na osnovu Sporazuma o sukcesiji, i razmjenom diplomatskih nota stupio je na snagu 2012. godine. U vezi s tim, albanska strana izvršila je uplatu I rate duga u ukupnom iznosu od oko 0,3 mil. USD dok će drugu, ujedno i posljednju ratu, otplatiti u januaru 2013. godine.

Što se tiče duga po osnovu obveznica izdatih u okviru Londonskog kluba (API obveznica) riješeno je jedno od preostalih dužničkih pitanja. Prema ugovorenom modalitetu otplate, obaveza prema UBS banci izmirena je u dvije tranše od kojih je prva tranša uplaćena u 2011. godini, dok je preostali dio duga uplaćen u prvom kvartalu 2012. godine.

Navedeni podatak o stanju ino duga podrazumijeva iznose angažovanih (povučenih) kreditnih sredstava po pojedinim kreditima.

Tabela 1. Podaci o stanju ino duga i iznosu nepovučenih sredstava kredita (u mil. eura)

Inostrani dug		
Kreditor	Stanje duga	Nepovučena sredstva
Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)	237,6	26,9
Međunarodna finansijska organizacija (IFC)	2,5	
Zemlje članice Pariskog kluba kreditora	104,9	
Međunarodna organizacija za razvoj (IDA)	65,2	1,1
Evropska investiciona banka (EIB)	79,9	58,5
Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)	21,7	9,5
Razvojna banka Savjeta Evrope	9,1	
Evropska Zajednica	5,5	
Kreditna banka za obnovu - Njemačka (KfW)	12,6	53,5
Austrijski kredit	9,8	
Mađarski kredit	11,8	
Poljski kredit	9,7	
Societe Generale - Education IT	0,005	
Francuski kredit	8,5	
EUROFIMA - dug Željeznice	24,8	
Češki EXIM - dug Željeznice	24,1	
Steiermarkische Bank und Sparkassen AG	18,7	
Erste Bank	11,3	30,0
Credit Suisse Bank	250,0	
Spanski kredit za izgradnju deponije	4,9	
Exim Bank Mađarska	2,4	
EUROBOND	380,0	
UKUPNO	1.295,0	179,5

Prema navedenim podacima, dug kod međunarodnih finansijskih institucija (Svjetska banka i njene afilijacije - IBRD, IFC, IDA, zatim Pariski klub, EIB, EBRD, CEB, Evropska zajednica i KfW iznosi oko 16,14% BDP-a, dug po bilateralnim (mekim) zajmovima (ugovori sa Vladama

Austrije, Mađarske, Poljske, Francuske, Španije, Eurofima, Češka Exim Banka, Mađarska Exim banka, Societe Generale za IT i Steiermarkische Bank und Sparkassen AG) iznosi oko 3,43% BDP-a dok dug po osnovu kreditnih aranžmana za potrebe budžeta (Eurobond, Credit Suisse, Erste Bank) iznosi oko 19,21% BDP-a.

Ino garancije Crne Gore iznose oko 347,5 mil. eura, ili 10,4% BDP-a, odnosno 20,4% državnog duga.

Tabela 2. Izdate ino garancije (u mil. eura)

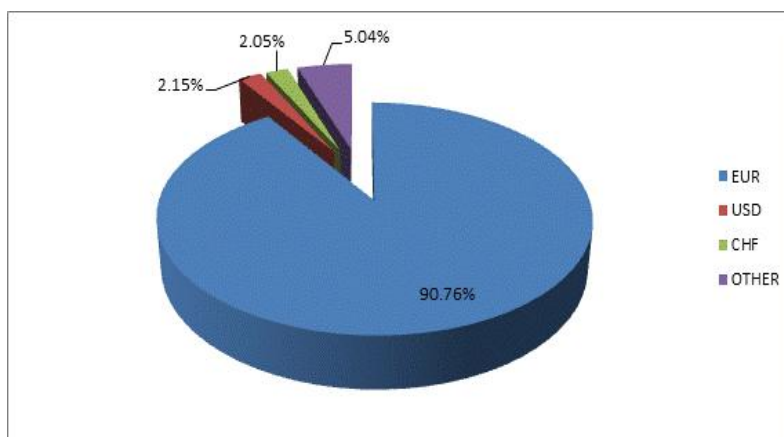
Kreditor	Zajam	Zajmoprimac	Godina potpisivanja	Potpisani iznos	Povuceno do 31.12.2012.	Stanje duga na 31.12.2012.
EIB	Projekat evropskih puteva	Monteput	2004	24,0	24,0	22,8
EIB	Rekonstrukcija elektroenergetskog sistema	EPCG	2002	11,0	8,0	6,5
EIB	Modernizacija aerodroma	JP Aerodromi CG	2004	12,0	11,0	9,6
EIB	Mala i srednja preduzeca preko poslovnih banaka	Poslovne banke	2009	90,0	90,0	80,0
EIB	Modernizacija željezničke infrastrukture	Željeznička infrastruktura CG	2010	7,0	0,00	0,00
EBRD	Modernizacija aerodroma	JP Aerodromi CG	2003	11,0	10,2	5,1
EBRD	Projekat izgradnje regionalnog vodovoda – juzni krak faza I	JP Regionalni vodovod	2007	8,0	8,0	6,7
EBRD	Projekat izgradnje regionalnog vodovoda – juzni krak faza II	JP Regionalni vodovod	2008	7,0	7,0	6,1
EBRD	Projekat izgradnje regionalnog vodovoda – juzni krak faza II Aneks	JP Regionalni vodovod	2010	3,0	3,0	2,6
EBRD	Projekat obnove zeljeznicke infrastrukture – faza III	JP Zeljeznice CG	2009	4,0	3,1	3,1
EBRD	Projekat obnove zeljeznicke infrastrukture – faza III Aneks	Zeljeznicka infrastruktura AD Podgorica	2012	10,0	0,1	0,1
EBRD	Projekat hitne obnove zeljeznicke infrastrukture II	Zeljeznicka infrastruktura AD Podgorica	2009	15.000.000	10,9	10,9
EBRD	Projekat nabavke elektromotornih jedinica i	Željeznički prevoz AD	2010	13.6	3,1	3,1

	dijagnostičke opreme					
EBRD	Kreditna linija za zaštitu depozita	Fond za zaštitu depozita	2010	30.000.000	0,00	0,00
KfW	Perucica	EPCG	2003	3,6	3,4	1,1
KfW	Piva	EPCG	2007	16,0	3,6	3,6
KfW	Trafostanica Ribarevine	EPCG	2007	5,4	4,0	4,0
KfW	Zamjena filtera u TE Pljevlja i prosirenje trafostanica PG-Ribarevine	EPCG	2008	15,0	12,9	12,9
KfW	Opportunity banka	Opportunity banka	2009	15,0	15,0	9,6
KfW	NLB	NLB	2009	16,0	16,0	11,6
OTP	KAP	KAP	2009	49,7	49,7	42,2
EXIM Kina¹	Nabavka i remont brodova	Crnogorska plovodba	2010	35,9	35,9	35,9
WTE Wassertechnik	Projekat otpadnih voda	Opština Budva	2010	29,3	0,0	0,0
Abu Dabi Fond za razvoj²	Projekat vodosnabdijevanje	Regionalni vodovod	2010	9,0	5,0	5,0
VTB	Podrska KAP-u	KAP	2010	60,0	60,0	60,0
Češka eksportna banka	Završetak pruge PG-NK	Zeljeznicka infrastruktura AD Podgorica	2011	5,0	5,0	5,0
na dan 31.12.2012.					388,9	347,5

¹ Kredit Kineske Exim banke za Projekat „Nabavka i remont brodova“ potpisan je na iznos od 47.396.000 američkih dolara. Ugovoreni iznos, iznos angažovanih sredstava kao i stanje duga po osnovu izdate garancije konvertovano je po važećem kursu CBCG od 31.12.2012. godine

² Kredit Abu dabi fonda za razvoj za Projekat „Vodosnabdijevanje“ potpisan je na iznos 43.600.000 AED, pri čemu je utvrđen fiksni kurs 1USD=3,673 AED. Ugovoreni iznos, iznos angažovanih sredstava kao i stanje duga po osnovu izdate garancije konvertovano je po važećem kursu CBCG od 31.12.2012. godine

Grafik 1. – Valutna struktura državnog duga

Kretanje unutrašnjeg duga u toku 2012. godine

Unutrašnji dug, u toku 2012. godine, smanjen je za oko 19,0 miliona eura, u odnosu na kraj 2011. godine. Smanjenje unutrašnjeg duga, prije svega je uzrokovan otplatom oko 55,7 miliona eura po osnovu kredita kod komercijalnih banaka (najvećim dijelom otplate se odnose na kratkoročne kredite koji su korišćeni za tekuću likvidnost, otplatu preuzetih kredita, kao i projektnih komercijalnih kredita), otplatu oko 5,6 miliona eura državnih zapisa i otplatu oko 16,5 miliona eura kredita nefinansijskih institucija uslijed nastavka realizacije projekata Direkcije za saobraćaj, otplatom redovne rate za restituciju u iznosu od oko 1,8 miliona eura, kao i otplatom redovne rate za deviznu štednju u iznosu od oko 15,4 miliona eura.

Tabela 3. Podaci o stanju domaćeg duga

Domaci dug		31.12.2012.
Kreditor	Stanje duga	
Stara devizna štednja	80,3	
Dug lokalnih samouprava	79,4	
Obaveze po osnovu obeštećenja	83,3	
Kreditni kod poslovnih banaka	48,3	
Kreditni nefinansijskih institucija	32,4	
Zaostale penzije	1,8	
Državni zapisi	73,0	
Obveznice Fonda rada	6,0	
UKUPNO	404,5	

S druge strane unutrašnji dug je tokom 2012. godine povećan po osnovu državnih zapisa u iznosu od oko 8,4 miliona eura, povećanjem duga po osnovu deviznih sredstava položenih kod Dafiment banke AD Beograd i Banke privatne privrede DD Podgorica položenih preko preduzeće Jugoskandik DD Beograd u iznosu od oko 6,7 miliona eura, kao i duga po osnovu Odluke o emisiji obveznica Crne Gore za isplatu neisplaćenih potraživanja zaposlenih za čijim radom je prestala potreba.

Ukupna obaveza po osnovu restitucije iznosi oko 83,3 miliona eura, što je za 6,0 miliona eura više nego na kraju 2011. godine. Povećanje iznosa duga po osnovu restitucije uzrokovano je donošenjem novih rješenja za povraćaj oduzetih imovinskih prava.

Konsolidovani dug opština iznosi oko 115,3 miliona eura, prema najnovijim podacima dostavljenim od strane opština i u tabeli je prikazan na dva načina:

- kroz stanje ino duga uključen je dug opština po Ugovorima koje je potpisala Vlada Crne Gore sa ino kreditorima, a sa opštinama potkreditne sporazume, u iznosu od oko 35,9 miliona eura (iznos povučenih, neotplaćenih sredstava)
- kroz stanje domaćeg duga, kao dug lokalnih samouprava prema kreditnim institucijama, u iznosu od oko 79,4 miliona eura (prema podacima lokalne uprave za kraj 2012. godine).

Domaće garancije Crne Gore iznose oko 30,7 mil. eura, ili 0,9% BDP-a, odnosno 1,8% državnog duga.

Tabela 4. Izdate domaće garancije

R.b	KREDITOR	ZAJMOPRIMAC	DATUM POTPISIVANJA GARANCIJE	POTPISANI IZNOS (EUR)	Stanje duga na 31.12.2012. (EUR)
1	NLB Montenegrobanka	Rudnici boksita a.d. Nikšič	09.06.2009.	5.000.000,00	5.000.000,00
2	Podgorička banka	Pobjeda a.d. Podgorica	10.07.2009.	2.970.000,00	1.728.963,35
3	Hipotekarna banka a.d.	Montenegro Airlines	31.12.2009.	2.700.000,00	2.700.000,00
4	NLB Montenegrobanka	Montenegro Airlines	25.02.2010.	1.800.000,00	1.800.000,00
5	Erste banka a.d. Podgorica	Pobjeda a.d. Podgorica	01.07.2010.	3.500.000,00	3.500.000,00
6	Hipotekarna banka a.d.	MI-RAI GROUP DOO NIKŠIĆ	27.07.2010.	800.000,00	777.975,71
7	NLB Montenegrobanka	Melgonia- Primorka	22.12.2010.	4.000.000,00	4.000.000,00
8	Hipotekarna banka a.d.	Montenegro Airlines	06.05.2011.	2.000.000,00	2.000.000,00
9	Erste banka a.d. Podgorica	Fabrika elektroda "Piva" Plužine	27.07.2011.	1.500.000,00	1.500.000,00
10	Hipotekarna banka a.d.	MI-RAI GROUP DOO NIKŠIĆ	13.09.2011.	700.000,00	700.000,00
11	Erste banka a.d. Podgorica	Željeznički prevoz Crne Gore	13.12.2011.	3.500.000,00	3.500.000,00
12	NLB Montenegrobanka	Montenegro Airlines	13.12.2011.	2.400.000,00	1.130.000,00
13	Investiciono razvojni fond AD	Crnogorska plovidba a.d. Kotor	30.12.2011.	1.500.000,00	852.192,32
14	Crnogorska komercijalna banka a.d. Podgorica	Jadransko brodogradilište a.d. Bijela	19.01.2012.	1.050.000,00	1.050.000,00
15	Hypo Alpe Adria banka	Lenka a.d. Bijelo Polje	30.12.2011.	525.000,00	525.000,00
	UKUPNO			33.945.000,00	30.764.131,38

Tokom 2012. godine izvršena je otplata duga po glavnici u iznosu od 193.273.564,19 eura, kao i otplata kamata u iznosu od 56.859.854,54 eura. Struktura otplate je prikazana u narednoj tabeli:

Tabela 5. - Servisiranje državnog duga u 2012. godini

Budžetska pozicija	Plaćeno u 2012. godini
4611 - Otplata glavnice rezidentima	77.940.832,65
4612 - Otplata glavnice nerezidentima	54.874.811,39
4621 - Otplata duga po garanciji rezidentima	1.292.092,45
4622 - Otplata duga po garanciji nerezidentima	23.427.740,18
4630 - Otplata obaveza iz prethodnih godina	35.738.087,52
4151 - Otplata kamate rezidentima	7.968.428,14
4152 - Otplata kamate nerezidentima	48.891.426,40
UKUPNO	250.133.418,73

KRETANJE DUGA ZA PERIOD 2013 – 2016 GODINA

U pogledu kretanja duga procjena je da će državni dug, na kraju 2013. godine, iznositi 53,8% procijenjenog BDP-a. Ministarstvo finansija preduzelo je aktivnosti u cilju iznalaženja najboljeg načina zaduživanja, odnosno najpovoljnijeg kreditora. U tom dijelu razmatra se mogućnost izdavanja obaveznica na međunarodnom tržištu kapitala. U saradnji sa finansijskim institucijama, ispituju se mogućnosti izdavanja, odnosno cijene po kojoj bi obveznice bile izdate. Za razliku od 2012. godine, tržište kapitala je mnogo povoljnije i očekuje se da će cijena biti povoljnija od onih po kojima su obveznice već izdate.

U srednjem roku 2014-2016 očekuje se njegovo blago smanjenje, tako će u 2014. godini, iznositi 53,4% BDP-a, u 2015. godini, kretao bi se oko 52,8%, dok bi, prema projekcijama, na kraju 2016. godine, trebao da iznosi 2137,8 mil € ili oko 50,1% BDP-a.

U posmatranom periodu, od 2013. do 2016. godine, očekuje se veći pad domaćeg duga, sa oko 10,8 % BDP-a u 2013. godini, na 7,1 % BDP-a na kraju 2016. godine. Istovremeno, doći će do porasta ino duga na 43% BDP-a u 2013. godini, odnosno 44,1%BDP-a, na kraju 2014. godine, dok će u 2015. porasti na 44,4% BDP-a, da bi na kraju 2016. godine, došao na nivo od 43,9% BDP-a.

Tabela 6. Državni dug 2012-2016

Državni dug	2012	2013	2014	2015	2016
BDP	3338	3517	3735	3982	4265
ino dug	1295,0	1512,3	1646,8	1770,3	1873,1
%BDP	38,80	43,00	44,09	44,46	43,92
domaći dug	404,5	380,7	348,2	333,1	304,7
%BDP	12,12	10,80	9,32	8,36	7,14
ukupno	1699,5	1893,0	1995,0	2103,4	2137,8
%BDP	50,91	53,80	53,41	52,82	50,12

Planom otplate do kraja godine, kao i projekcijama povlačenja dodatnih sredstava, procjena je da će ukupan državni dug, na kraju 2013. godine, iznositi 1.893,0 mil. €. Na kretanje duga, prikazanog u gornjoj tabeli, najviše će uticati rast spoljnog duga, usljed dodatnog zaduživanja za potrebe budžeta.

U tom dijelu predviđeno je da se, u 2013. godini, obezbijede sredstva, u visini od najviše oko 250 miliona €, za 2014. godinu oko 200 miliona €, dok će za 2015. i 2016. godinu, biti potrebna sredstva u visini od 365 miliona €, odnosno oko 356 miliona €. Od navedenog iznosa, za 2015. i 2016. godinu, 200 odnosno 180 miliona €, poslužiće za refinansiranje eurobeznica izdatih u 2010. godini, odnosno 2011. godini. Istovremeno, u navedenom periodu projektovano je i povlačenje sredstva po ostalim finansijskim aranžmanima (infrastrukturni i dr. zaključeni projekti). Doći će do smanjenja domaćeg duga, po osnovu utvrđenih otplata, odnosno projekcijom određenih obaveza koje će nastati u narednom periodu, i njegovim smanjivanjem za oko 100 miliona €.

Tabela: Stanje državnog duga na 31.12.2012. godine

Inostrani dug				
Kreditor	Stanje duga	ino dug/BDP	%ino duga	% državnog duga
		3338		
Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)	237,6	7,12	18,35	13,98
Međunarodna finansijska organizacija (IFC)	2,5	0,07	0,19	0,15
Zemlje članice Pariskog kluba kreditora	104,9	3,14	8,10	6,17
Međunarodna organizacija za razvoj (IDA)	65,2	1,95	5,03	3,84
Evropska investiciona banka (EIB)	79,9	2,39	6,17	4,70
Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)	21,7	0,65	1,68	1,28
Razvojna banka Savjeta Evrope	9,1	0,27	0,70	0,54
Evropska Zajednica	5,5	0,16	0,42	0,32
Kreditna banka za obnovu - Njemačka (KfW)	12,6	0,38	0,97	0,74
Madjarski kredit	11,8	0,35	0,91	0,69
Poljski kredit	9,7	0,29	0,75	0,57
Societe Generale - Education IT	0,005	0,00	0,00	0,00
Francuski kredit	8,5	0,25	0,66	0,50
EUROFIMA - dug Željeznice	24,8	0,74	1,92	1,46
Češki EXIM - dug Željeznice	24,1	0,72	1,86	1,42
Steiermarkische Bank und Sparkassen AG	18,7	0,56	1,44	1,10
Erste Bank	11,3	0,34	0,87	0,66
Credit Suisse Bank	250	7,49	19,30	14,71
Spanski kredit za izgradnju deponije	4,9	0,15	0,38	0,29
Exim Bank Mađarska	2,4	0,07	0,19	0,14
Austrijski kredit	9,8	0,29	0,76	0,58
EUROBOND	380	11,38	29,34	22,36
UKUPNO	1295,0	38,80	100,00	76,20
Domaci dug				
Kreditor	Stanje duga	d.dug/BDP	% d.duga	% državnog duga
Stara devizna štednja	80,3	2,41	19,85	4,72
Dug lokalnih samouprava	79,4	2,38	19,63	4,67
Obaveze po osnovu obeštećenja	83,3	2,50	20,59	4,90
Kredit kod poslovnih banaka	48,3	1,45	11,94	2,84
Kredit nefinansijskih institucija	32,4	0,97	8,01	1,91
Zaostale penzije	1,8	0,05	0,44	0,11
Državni zapisi	73	2,19	18,05	4,30
Obveznice Fonda Rada	6	0,18	1,48	0,35
UKUPNO	404,5	12,12	100,00	23,80
UKUPNO DRŽAVNI DUG	1699,505	50,91		100,00